

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Första Kammaren. N:o 43.

Lördagen den 19 Maj e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet på förmiddagen.

Fortsattes öfverläggningen angående Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga propositioner N:is 2 och 3, afseende förändrad organisation af landtförsvaret, äfvensom i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar väckta motioner i dithörande ämnen.

1 punkten.

Utskottets förslag till lag om härordningen.

§ 40.

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

Herr Lindahl: Sedan så många utmärkta och sakkunniga talare yttrat sig i frågan, är det endast med en viss tvekan, som jag begärt ordet, då jag icke kan hafva särdeles mycket att tillägga; men jag anser det vara min skyldighet att öppet tillkännagifva min åsigt om den för vårt lands framtida öden så viktiga organisationsfråga, som nu är under afgörande, och jag gör det utan någon hänsyn till de fördelar eller olägenheter, som jag, såsom egare af endast roterad jord, kan hafva af förslagets antagande eller förkastande. Jag förstår mig icke på någon kompromiss mellan pligt och egennyttja och jag kan icke heller godkänna den krassa utilitetslära, som för ett par dagar sedan en talare sade vara så allmänt hyllad. Jag tror dock icke, att den inom denna Kammare har särdeles många anhängare.

Beträffande den nu föredragna paragrafen, så innehåller den, bland annat, att "härens stammanskap antages genom frivilligt aftal och mot den aflöning som kan blifva erforderlig;

Första Kammarens Prot. 1883. N:o 43.

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

samt att tjänstetiden för stamsoldat beräknas städse från den 1 November och bestämmes vid första aftalet minst till två samt högst till sex år.“

§§ 10 och 11 innehålla, att stammens nummerstyrka skall utgöra 25,000 man och att den skall hållas fulltalig under fredstid dels genom en årlig rekrytkontingent af 5,500 man, dels genom rekapitulation.

Då nu icke flere än 5,500 man per år få antagas till rekryter och dessa mot erhållande af den bestämda legan icke behöfva kapitulera på längre tid än två år, så synes mig ingen säkerhet vara, att mer än 11,000 man skola erhållas, ty legan åt en soldat står alltid i förhållande till legotidens längd, och kommunerna, som skola betala större eller mindre del af legan, uppställa nog icke andra än två-års kapitulanter. De öfriga 14,000 man skola fås genom rekapitulation, men om endast ett fåtal vilja rekapitulera, huru får man då antalet fullt? Man har uppgjort beräkningar öfver hvad desse rekryter och kapitulanter skola kosta. Dessa beräkningar äro grundade på hvad de värfvade soldaterna hittills erhållit. Men priset på allting beror på tillgång och efterfrågan. Hittills har endast en mindre rekrytering för upprätthållande af de värfvade trupperna kommit i fråga, och landets invånareantal har varit i stånd att i allmänhet utan särdeles stora svårigheter tillfredsställa detta behof, ehuru dock understundom svårigheter yppat sig. Men då en så stor årlig rekrytering, som 5,500 man, kommer i fråga och kanske ett lika stort årligt antal kapitulanter skola behöfvas, så skola de folkklasser, hvarifrån detta manskap skall erhållas, nog förstå att uppdrifva priset på den tjänst, man af dem behöfver. Göra de det icke af egen drift, skall nog den press, hvars inciterande artiklar så mycket befordrat emigrationen, upplysa dem om, att det är på dem och icke på staten som det beror att bestämma lönen för deras tjänst. På samma lösa grund hvilat äfven den beräknade tillgången på värnpliktigt befäl och underbefäl.

En organisation, hvars grundvalar så lätt kunna komma att svika, är i och för sig föga antaglig. Endast med mycket stora kostnader, mycket större än man nu *vill* beräkna, skall den kunna upprätthållas, hvarför jag också är öfvertygad, att den icke blott skall uppsluka alla landets för försvaret nu afsedda tillgångar, utan äfven verka så menligt, att det sedan icke blir möjligt att utveckla sjöförsvaret så som nödigt är, om vi vilja behålla vårt lands område ostyckadt.

I följd af det sammanhang, hvari alla dessa lagar stå till hvarandra, må det tillåtas mig att äfven yttra något, huru grunderna för erhållande af stamtrupp tillämpats på sjöförsvaret, hvarvid jag befarar, att lika stora missräkningar gjorts som vid landförsvarets organisation. § 3 i lagen om sjöförsvaret innehåller, att stammen upptager följande corpser och stater nemligen, officerscorpser, underofficerscorpser och sjömanscorpser samt åtskilliga civila stater; i § 6 nämnes, att sjömanscorpser består af 4,000 sjömän, deraf 1,000 förlagda på flottans stationer för ständig tjänst-

göring samt 3,000 förlagda i orterna för uppfordring till tjänstgöring efter de bestämmelser, som af Konungen meddelas. Hvad dessa sjömanscorpsens särskilda afdelningars löneförmåner beträffar, så tillåter jag mig ur en auktoritets yttrande i frågan, nemligen förre sjöministern, numera varfschefen i Karlskrona, Friherre F. W. von Otters underdåniga yttrande i anledning af sjöförsvarskomiténs betänkande anföra: "att det föreslagits försämring i sjömanscorpsens aflöning, uppgående till nära en femtedel eller omkring 19% af den aflöning, som nu utgår till denna corps; om denna nedsättning i aflöning föreslagits i den lägsta löneklassen, så hade deremot må hända varit mindre att säga, men den har föreslagits i den löneklass, som är afsedd för första klassens sjömän, korporaler, eller det manskap, som icke allenast är det, hvarpå stridbarheten hos och disciplinen inom ett fartyg må hända i främsta rummet beror, utan äfven har hunnit till den ålder, då en hvar med full rätt borde få kunna göra anspråk på att skaffa sig ett eget hem." I afseende på löneförmånerna för det manskap, som skulle vara förlagdt i orterna, innehåller Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2: "Aflöningen skulle utgå så väl i form af legga med 50 kronor som ock såsom årslön, hvilken första året utgjorde 100 kronor, derefter ökades med 10 kronor för hvarje år samt från och med 6:e året till kapitulationstidens slut uppginge till 150 kronor, och har medelbeloppet af denna aflöning, hvartill naturligtvis kommer dag-aflöning, beklädnad och inqvartering under uppfordring, beräknats uppgå till 155 kronor, hvilket belopp icke obetydligt öfverstiger det till 100 å 130 kronor uppskattade värdet af de aflöningsförmåner de nuvarande båtsmännen åtnjuta, hvadan rekryteringen ansetts icke kunna vara förenad med någon nämnvärdare svårighet". Ja, det är sant, att de aflöningsförmåner, som båtsmännen nu åtnjuta, äro från rotehallarnes sida icke uppskattade till högre än 130 kronor, men från manskapets sida, som uppbar dessa löneförmåner, ställer sig saken icke obetydligt annorlunda. Båtsmännen åtnjuta nemligen fri bostad; en sådan bostad kan icke sjömannen erhålla under 50 kronor om året; det är det allra minsta, hvartill den kan uppskattas, om den skall hyras. Vidare har båtsmannen foder och bete för en ko; den inkomst, han deraf hemtar, är 80 kronor, äfven om jag icke beräknar mjölkafkastningen till mer än 400 kannor om året, efter ett värde af 20 öre kannan. Vidare har han en liten åkertäppa; den är icke så särdeles stor, men dock så stor, att den för hans hushåll lemna några tunnor potatis o. s. v. till ett värde af minst 25 kronor årligen. Vidare har han bränsle, som, om det skulle köpas, skulle kosta omkring 40 kronor. Så tillkomma ytterligare några små löneförmåner; men endast dessa af mig uppräknade uppgå till 195 kronor om året, om han skulle köpa dem och icke få dem in natura. Om nu icke emigrationen funnes, är det väl möjligt, att under tider af nöd och arbetslöshet folk skulle kunna förmås att enrullera sig för den erbjudna lönen, men man skall bra litet känna den redan nu bland manskapet rådande missbelåtenheten med de löneförmåner, de nu ega, för att kunna hysa det minsta bopp om att få folk

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

för bättre pris än hittills. Möjligen skola några få af samhällets sämsta individer erbjuda sig, men i hela Blekinge torde icke kunna sammanbringas ett femtiotal utöfver sådana, som spekulera på att för andra ändamål tillgodogöra sig den uppfostran och den skicklighet, som de uti rekrytskolorna få inhemta. Vi hafva nemligen redan i många år använt arbete och penningar på att uppfostra sjömän åt Englands, Amerikas och andra länders handelsflottor, ty en stor del af det bästa folket har dels genom rymning, dels genom afskedstagande, så fort de kunnat, lemnat en tjänst, som erbjudit så klena utsigter för framtiden. En sådan export af sjömän skulle säkerligen mycket tillökas genom det föreliggande organisationsförslagets antagande, men jag hemställer, om det är en export, som förtjenar att uppmuntras.

Officers- och underofficerspersonalen, redan otillräcklig för den obetydliga materiel, vi nu hafva, skall förblifva ungefär densamma som förut. Reservmanskapat skall enligt § 19 bestå af lotsar och lotslärlingar samt sådane värnpligtige, som omförmålas i § 27 mom. 3 i värnpligtslagen, hvilka alla blifvit från vapenöfning i fredstid befriade. Den är således utan all öfning. En sådan lots eller lotslärling eller under fyra års tid på sjömanshus inskrifven sjöman, hvilken utan öfning tages ombord på ett flottans fartyg, är i afseende på vapenduglighet alldeles likställd med en bonddräng, som utan öfning inskrifves i hären. Han har genom sitt föregående lefnadssätt vant sig att vistas på hafvet, på samma sätt som bonddrängen vant sig att vistas och röra sig på land, men till vapentjänst är han alldeles oduglig; såsom reserv kan han således icke vara värd något. Förslaget upptager alls icke någon reserv af underofficerskorpraler och första klassens sjömän.

Hvad slutligen materielen beträffar, skall dess anskaffande bero på extra anslag såsom hittills. Härom yttrar sig varfschefen i Karlskrona på följande sätt: "För att kunna fullgöra den roll, sjöförsvaret har att fylla vid vårt fäderneslands försvar, erfordras en öfverd och tillräcklig bemanning, i hvars händer blifver lemnad en ändamålsenlig materiel. Den ena betingar den andra. Men hvilken trygghet erbjuder det föreliggande förslaget i dess nuvarande form för att den nödvändig ansedda materielen någonsin kommer att finnas eller att den för dess skötande föreslagna personalen, oaktadt den är en försämring så i antal som beskaffenhet mot den nuvarande kommer att bibehållas ens vid den styrka och den tjenstduglighet, som förslagets godkännande och fortfarande bestånd skulle medföra? Jo, anslagen till personalens aflöning och öfning skulle uppföras å ordinarie stat, och sådana anslag hafva hittills i allmänhet fått vara i helgd. Men anslaget till materielen, förutom hvilken personalen ingenting kan uträtta på vapnets område? Finnes det ens sken af sannolikhet för att anslag härtill med förslaget belopp kommer att två år i rad utgå? Ty värr icke." Vidare säger varfschefen "att förslaget, långt ifrån att åt vapnet skänka stadga och styrka, tvärt om endast skulle leda till inre slitningar, och personalen, särskildt hvad de fasta officers- och sjömanscorpserna angår, erhålla försämrad ställning

samtidigt med att den viktiga reserven bygges på alltför löslig grund." Häre måste jag instämma.

Mine herrar! för min ringa del anser jag att, i betraktande af Sveriges geografiska läge och svaga ekonomiska resurser, flottan borde spela en helt annan roll vid försvaret än man hittills afsett. Utskottet säger sig dela sjöförsvarskomiténs uttalade åsigt, att flottans ändamål är att *försvara* en fiendtlig landstigning. Mig synes, att dess ändamål borde vara att söka *hindra* en sådan landstigning. Det torde böra besinnas, att det ännu aldrig lyckats öfver sjön föra någon större landstigningshär, då den under sin väg mött något allvarsamt motstånd. Orsaken hvarför komitén icke tagit sjöförsvarets rätta mål i betraktande torde kunna sökas dels i den så att säga instruktion, som från början bundit komitén, dels ock deri att flottan icke egt någon generalstab, som kunnat bättre frambålla dess ändamål. Saknaden af en sådan stab äfven i den nya organisationen är också en af denna organisations icke minsta brister.

Alla de föredrag rörande försvarsplanen, som jag haft tillfälle att höra här i Stockholm, hafva gått ut på att man skulle söka öfvervinna en fiende, sedan han redan med sin här inkommit i vårt land. Men hur kan man på fullt allvar tro, att sådant skall låta sig göra, då den anfallande har till sitt förfogande icke blott härmassor, ofantligt mycket större än våra, utan äfven dessa härar äro mycket bättre öfvade än våra, enligt Utskottets förslag, skulle blifva, samt fienden sannolikt skall kunna öka den landsatta anfallsstyrkan efter behag. Derfor befarar jag, att den nya organisationen icke skall kunna tillbakaslä en invasion. Dessutom, hvilka delar af vårt land skulle väl snarast komma att af en sådan invasion hemsökas? Svaret å denna fråga lemnar vår historia. Det blir sannolikt Skåne och Blekinge, ty då striden skulle röra herraväldet i Östersjön, så är dessa landskaps besittning för stridens resultat bestämmande, och Skåne är så rikt, att om det riktigt utsuges, kan det nog under ett år eller längre tid föda och underhålla en invasionsarmé på 70 å 80 tusen man; äfven Blekinge finge väl bära sin dryga del af krigseländet. I våra forna krig har fienden kunnat åter utdrivas, emedan hans anfallskraft icke varit större än vår försvarskraft; men med de mäktiga grannar, mot hvilka vi möjligen i en framtid kunna få kämpa, lär förhållandet blifva helt annorlunda. Kunna *de* icke hindras landstiga, torde de ej heller sedan kunna utdrivas.

Man säger: vi skola hålla oss neutrala. Huru är det möjligt för oss att få förblifva neutrala, om icke neutralitetsanspråket stödjdes af ett någorlunda aktningssjudande sjöförsvär?

På grund af hvad jag anført, och då jag icke kan finna, att de uppgjorda organisationsförslagen äro de bästa, som med hänsyn till vårt lands läge och ekonomiska förmåga, kunna uppgöras; då en väsentlig brist i dem är, att icke *hela* vårt försvär så väl till lands som sjös blifvit betraktadt såsom ett oskiljaktigt helt; då ett starkt sjöförsvär alltid blir billigare än ett starkt landtförsvär, emedan det icke tarvar så stor lefvande kraft, hvilken senare ju

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

är mycket dyrare än någon materiel; då ett förstärkt sjöförsvår säkerligen skulle vara mera betryggande än ett förstärkt landförsvår; och då det nästan med visshet kan förutses, att det nu uppgjorda arméförslaget skall till den grad taga landets tillgångar i anspråk, att det sedan blir alldeles omöjligt att göra något för sjöförsvåret, så föranlåtes jag att förena mig med dem, som yrkat afslag å nu föredragna punkt i Utskottets betänkande.

Friherre Klinckowström: Hans Excellens Herr Statsministern har gjort mig uppmärksam derpå, att den grundlagsvidriga behandling, jag anmärkte mot tillsättningen af den komité, som bestämdes i Statsrådet den 19 Juni 1880, icke egt rum, så till vida att chefen för Landtförsvårdepartementet i Statsrådet föredrog den Riksdagens skrifvelse, som begärde en ny utredning af de föreliggande frågorna; men denna krigsministerns föredragning innehålles på endast 6 eller 7 rader i det ifrågavarande statsrådsprotokollet, hvilket Hans Excellens haft den godheten att i original visa mig. De facto har dock detta förbiseende af grundlagen egt rum, derigenom att Hans Excellens Herr Statsministern framstälde grunderna för de blifvande militärkomitéernas hela verksamhet; detta gjorde icke chefen för Landtförsvårdepartementet.

Det skulle blifva alltför vidlyftigt för mig, äfven om jag kunnat fullständigt följa med Hans Excellens Herr Statsministerns yttrande på förmiddagen, att upptaga till besvarande alla de saker och förhållanden, som deri berördes. Det är blott i några få punkter, jag ber om tillåtelse att beträffande detta yttrande få nämna några ord.

Hans Excellens sade bland annat, att 1873 års kompromiss icke skulle kunna upplösas utan båda Kamrarnes beslut. Det var verkligen för mig en gauska stor och oväntad nyhet. Jag trodde icke hittills, att denna kompromiss var af civillags natur och jag är fullkomligt öfvertygad derom, att hvardera Kamraren kan fatta sitt beslut, så som den samma anser det vara för fäderneslandet nyttigt, oberoende af de föregående beslut, som rörande den stora försvarsfrågan blifvit fattade. Enligt mitt förmenande hafva alla dessa kompromisser, detta sammankedjande af grundskatternas och indelningsverkets afskrifning å ena sidan med en ny härordning eller ett nytt försvarssystem å den andra uppstått på grund af *misstroende* mot föregående och må hända äfven mot den nuvarande regeringen. Det är klart, att Riksdagens och i synnerhet Andra Kamrarnes flertal är ängsligt öfver att, om grunder eller bestämmelser angående en ny härordning antagas, det icke i de samma klart och tydligt uttryckes, att på samma gång en förändring af grundskatterna till de skattdragandes fördel skall ega rum, ty man har kommit till den sorgliga erfarenheten, att man icke kan bygga på löften. Det är så många gånger det har blifvit just flertalet i Andra Kamraren förespegladt, att de skulle få dessa för dem så stora och viktiga skattefrågor afgjorda, och på denna grund hafva de ända från det nya statskicketets början medgifvit högst betydliga ökningar i riksstaten,

men till dato hafva, med undantag af skjutsväsendet, inga betydligare lättnader egt rum. Det må förlätas dem, om de misstro regeringar, som icke bättre kunnat tillgodose deras intressen.

Förslag till lag om härordningen.
(Forst.)

Hans Excellens yttrade äfven, att den nu föreliggande stora, utarbetade planen till försvarsväsendets förbättring och grundskatternas afskrifning är gjord med den reda, tydlighet och klarhet, att ingenting härvid kan återstå att önska, och att Riksdagen derigenom fått en fullkomlig reda på och insigt i alla hit hörande förhållanden. Jag vågar i detta fall vara af en olika mening.

Det är två högst viktiga frågor, rörande hvilka Riksdagen saknar upplysning, ehuru Riksdagen haft all rätt att af regeringen fordra en sådan. Den ena frågan afser, huru vida det nu föreliggande förslaget till förändring af försvarsverket är *definitivt* eller endast en öfvergångsform. Under gårdagens öfverläggningar i denna Kammare erkändes af så väl chefen för Landtförsvarsdepartementet som två generaler, hvilka yttrade sig i frågan, att detta förslag är att betrakta endast såsom en öfvergångsform, ett steg framåt på den rätta vägen mot målet: en ren värnpligtshär, det vill säga, med stam, bildad genom lottning, och en tjänstetid af tre, må hända fem år för stammen och nittio dagars öfning för beväringen. Det hade varit rätt om regeringen, på samma gång hon framlade detta förslag, äfven hade upplyst Riksdagen härom, ty det är en stor skilnad att gå in på en väg, der målet är en ren värnpligtshär, emot att tro, att Riksdagen genom bifall till Kongl. Maj:ts föreliggande förslag har definitivt reglerat försvarsverket.

En annan utredning, som må hända hade varit ännu viktigare, saknas fullständigt uti så väl landtförsvarskomiténs betänkande som i Kongl. Maj:ts nädiga proposition och i det Särskilda Utskottets utlåtande. Det är nemligen en af sakkunniga personer verkställd utredning rörande orsakerna, hvarför man icke kan bygga försvaret på den bestående grunden eller den indelta armén. Det skall för framtiden synas nära nog otroligt, att man med ett penndrag velat stryka bort den militärintitution, som utgjort Sveriges ära och stolthet under snart 250 år, utan att man gjort sig reda för eller för Riksdagen ådagalagt, hvarför en sådan institution blifvit omöjlig eller om den icke skulle kunna reformeras och blifva gagnelig. Man har framkastat tvifvel om den sammans duglighet, man har nämnt blocksummor, som skulle erfordras för densammans reformerande; men ännu förefinnes, mig veterligen, ingen på sakkunskap grundad utredning, huru vida den verkliga är oduglig eller om den kan reformeras och, i sådant fall, på hvad sätt och för hvilka kostnader det kan ske.

Detta anser jag vara två högst grava anmärkningar mot regeringen. Hans Excellens Herr Statsministern har i sitt anförande under förmiddagen sökt besvara den frågan, hvarför icke det nuvarande indelningsverket eller ett reformerad indelningsverk med bibehållande af dess börda på hemmanen kan bibehållas; men han glömde eller ville icke nämna, hvarför icke indelta armén skulle kunna bibehållas, om indelningsverkets börda aflyftades från de så ojemnt

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

beskattade hemmanen. Detta är en fråga, som synes mig hafva tarfvat en sakrik och genomgående utredning, ty det är en besynnerlig begreppsförvirring, som gjort sig gällande hos de flesta komitéer och åtskilliga militära myndigheter derutinnan, att man förväxlat den indelta armén med indelningsverkets börda. Den, som något syssel-satt sig med dessa ärenden, vet ganska väl, att Sverige haft en indelt armé långt förr än Carl XI lade indelningsverkets börda på hemmanen, och att vår indelta armé tågat från seger till seger under Gustaf II Adolfs, Carl X:s och Carl XI:s anförande, innan någonsin den sistnämndes indelningsverk fans till. Hvarför undersöker man icke då, huru vida icke den indelta armén kan bibehållas utan att den tryckande bördan af indelningsverket behöfver belasta viss jord på ett numera så orättvist sätt. Mig synes det åtminstone, som det hade varit väl värdt att verkställa en sådan utredning och tillse, om icke den indelta armén kunnat bibehållas med ett indelningsverk, som fördelades lika på alla skattdragande, hvarigenom dess bördor komme att behandlas som en ren skattefråga och sättas i samband med afskrifning eller lindring af grundskatterna. Detta hade varit ett sätt att förenkla frågan, och man hade då icke behöft att, som man säger, "kasta ut barnet med badvattnet". Det är min öfvertygelse att, om Riksdagen och regeringen med allvar vilja lösa försvarsfrågan, så måste det ske på den väg jag nu i korthet antydt. Om det sker snart, så skola enligt min öfvertygelse rust- och rotehållarne icke vara obenägne att blifva qvitt indelningsverkets börda med efterskänkande af soldattorpen. Jag står må hända närmare flertalet inom Andra Kammaren än de flesta af denna Kammares ledamöter. Jag har mycket talat med dem om detta öfverlåtande af torpen och kan såsom min enskilda mening yttra, att det för närvarande icke skulle möta öofvervinneliga hinder att få indelningsverket på detta sätt regleradt, men låter man under framställandet af fåfänga projekt ännu flera år gå förbi utan att taga ett dylikt steg, så blir det för sent. Det vore skäl att regeringen med allvar tänkte på denna lösning af frågan, hvilken enligt min åsigt är den enda möjliga.

Hans Excellens Herr Statsministern nämnde på förmiddagen, att det numera är omöjligt att reglera indelningsverket, emedan af det samma återstår endast en trasa, sedan nemligen befålets och underbefålets boställen blifvit från den indelta armén indragna. Det var ett mycket bedröfligt beslut, som påbjöd en sådan indragning, men det är derför ingalunda omöjligt att rekonstruera den indelta armén hvad boställena beträffar, ty dessa äro icke borta, utan statsverket har behållit dem, och en del af dem, men långt ifrån alla, hafva för flera år tillbaka blifvit utarrenderade på 20 år. Vidare eger staten till sitt förfogande en hel mängd indragna landsstatsboställen, förutom alla öfriga kronohemman i landet, så att det vore icke svårt att rekonstruera ett sådant boställsväsende för den indelta arméns räkning. Äfven om dessa boställen icke skulle få så mycket jord, som det gamla indelningsverkets, utan endast ett trädgårdsland, litet skog till skogsfång och ett betesland, så låge deruti icke något hinder. Hvad beträffar chefens för

Landtförsvarsdepartementet påstående, att en sådan reorganisation af den indelta armén och ett nytt indelningsverk skulle blifva dyrare än det nuvarande, så har han icke företett något bevis därför.

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Nästän alla de anmärkningar, man i militäriskt hänseende gjort emot den nuvarande indelta armén, skulle förfalla, om staten öfvertogte indelningsverket och boställena. Då kunde armén öfvas årligen så lång tid som Riksdagen därför anslog medel; då kunde folket afskedas så tidigt, att det icke behöfde anses otjenstbart vid mobilisering, och då kunde den indelta stamtruppen utbredas öfver hela landet till orter, der nu icke finnes någon indelt trupp och der en dylik trupp är nödvändig för att kring sig samla den uppbådade beväringen. Med ett ord, man skulle derigenom få en sådan frihet att i militäriskt afseende ordna denna fråga, så att ingen af de militära fordringarna derigenom behöfde åsidosättas. Äfven i detta afseende tror jag frågan behöfver behandlas med mera omsorg än nu skett, och för min del hyser jag därför en liflig önskan, att Kongl. Maj:ts föreliggande förslag måtte falla, på det att hela denna militära fråga, deruti inbegripen, såsom en icke oviktig del deraf, frågan om sjöförsvarets ordnande, måtte komma under ny ompröfning.

Jag har visserligen en lång matsedel med anmärkningar i anledning af chefens för Landtförsvarsdepartementet och herrar generalers yttranden i går, men jag skulle derigenom må hända allt för mycket förlänga mitt anförande och antagligen blifve det äfven en ganska mager kost för Kammaren, hvarför jag icke längre vill upptaga tiden, utan inskränker mig till att yrka afslag å den föredragna paragrafen.

Friherre af Ugglas: Det har sagts, att det numera icke vore skäl att kämpa för det föreliggande förslaget, sedan genom Andra Kammarens på f. m. fattade, enligt mitt förmenande, sorgliga beslut frågan skulle vara död. För min del kan jag icke fatta en sådan tankegång. Jag kan icke förstå, hvarför icke Första Kammaren skulle kunna oberoende af Andra Kammarens beslut fortgå i behandlingen af detta ärende och fatta det beslut, som Första Kammaren anser vara för fosterlandet bäst och nyttigast. Jag ämnar alltså icke låta nämnda beslut afhålla mig från att, så vidt på mig ankommer, söka bereda framgång åt hvad jag i detta afseende anser vara det rätta, nemligen Kongl. Maj:ts förslag. Jag ber om ursäkt om jag vid motiverandet af denna min åsigt kommer att beröra frågor, som redan blifvit behandlade af andra, men det finnes punkter, som jag tror icke nog ofta kunna framhållas, för att i möjligaste måtto klargöras.

Den hufvudsakligaste anmärkning, som af motståndarne till det föreliggande förslaget blifvit framsteld, afser stammens organisation. Man har kallat den en värfvad stam och dermed velat bryta stafven öfver den samma. Jag vill icke nu ingå i någon närmare undersökning af hvad som kan menas med detta ord *värfvad* eller, såsom det i Kongl. Maj:ts förslag heter, på frivillig väg anskaffad stam; men för min del går jag så långt att jag icke

*Förslag till
lag om här-
ordningen.*

kan se någon skilnad mellan detta sätt och det, hvarpå den indelta armén anskaffas. I båda fallen blir soldaten antagen på grund af en genom frivilligt aftal träffad öfverenskommelse. Skilnaden består endast deri, att den ena är antagen på obestämd tid och den andre på bestämd tid samt att den ene är afhönad genom enskilda personers försorg och den andre af staten. Men dessa båda omständigheter göra ju ingen skilnad i sjelfva sättet för soldatens anskaffande; uti det ena så väl som det andra fallet sker detta genom ett frivilligt aftal.

Nu säger man vidare, att den i Kongl. Maj:ts förslag afsedda frivilliga stam skulle blifva i alla afseenden underlägsen den nuvarande. Man har sagt, att den i fysiskt afseende skulle blifva så klen och svag, att den icke kunde med hopp om framgång föras emot fienden. Man har uträknat soldaternas medelålder i händelse af ett krig, och en högt ärad talare på upsalabänken, som mycket omständligt redogjorde för dessa förhållanden, kom till den slutsatsen, att medelåldern på den nya stammen skulle vara 22 år. Han har häri så till vida rätt, att detta är medelåldern på fredsstyrkan, men han vägar orätt, om man tager med i beräkning de soldater, som vid mobilisering skola förstärka stammen; det visar sig då, att medelåldern hos den mobiliserade stammen uppgår till mellan 25 och 26 år. Huru vida nu denna medelålder af 25 å 26 år är för låg för bildandet af en kraftfull och duglig armé, öfverlemnar jag åt herrarne sjelfva att afgöra. Jag vill endast nämna, att under 1870 års krig utgjorde den tyska härens medelålder 23 år, och jag vägar påstå, att den visade sig tillräckligt kraftfull. Det skäl, att den nya stammen skulle blifva för svag i fysiskt afseende, tror jag därför hvilar på ett misstag eller missförstånd.

Vidare har man icke funnit tillräckligt starka uttryck för att brännmärka den nya stammens moraliska halt. För min del kan jag icke fatta detta. Den nya stammen kommer antagligen att utgå ur samma klasser som den nuvarande indelta stammen; den kommer att antagas vid ungefär samma ålder; den får en bättre utbildning; den kommer att tillbringa en längre tid i goda skolor; och resultatet af allt detta skulle blifva en i moraliskt afseende sämre människa. Det är för mig ofattligt huru man kan påstå, att den militära uppfostran, som är ämnad åt den nya stammen, skall hafva till följd ett sådant resultat. Vidare har man åberopat erfarenheten rörande vår nuvarande värfvade stam. Jag behöfver icke upprepa hvad chefen för Landtförvarsdepartementet och flere andra talare redan påpekat, nemligen att det är en väsentlig skilnad mellan den nuvarande värfvade stammen och den som afses i Kongl. Maj:ts förslag, men jag ber att få yttra några ord om den nuvarande värfvade stammen. Man har såsom bevis på dess moraliska halt framdragit åtskilliga tilldragelser, som förekommit under de senare åren, och på grund af dessa tilldragelser har man uttalat en fördömelse öfver hela denna stam. Ingen kan varmare och lifligare än jag beklaga och ogilla dessa tilldragelser, men jag vägar dock påstå, att den, som på grund deraf förkla-

rar hela den nuvarande värfvade stammen vara i moraliskt afseende dålig, begår en mycket stor orättvisa. Man har ofta framhållit Stockholms polis i förhållande till garnisonen och, då tillfälle dertill nu yppats, anser jag det vara min pligt att upplysa Kammaren derom, att Stockholms polis, som för närvarande ju anses stå ganska högt, utgöres till mer än en tredjedel af för detta värfvade soldater. Stockholms polis består nemligen för närvarande af 335 man, och af dessa äro 130 för detta värfvade soldater, nemligen 114 från Stockholms garnisonsregementen och 16 från öfriga garnisonsregementen. Medel-tjenstetiden vid regementena för alla dessa har varit något öfver 6 år. Man ser sålunda, att under denna tid af 6 år, som de tjenstgjort i garnison, hafva de icke allenast icke blifvit "dåliga" menniskor, utan tvärt om förvärfvat sig så mycket anseende, att de med skäl kunnat anställas vid poliscorpsen. Ville man göra sig besvär med att undersöka förhållandena rörande en mängd andra af dessa värfvade soldater, skulle man helt visst återfinna en mängd af dem såsom duglige män vid hvarjehanda befattningar inom sambället. Jemte det man alltså med skäl bör brännmärka det oskick, som af värfvade soldater blifvit bedrifvet, tror jag icke man får skära alla öfver en kam, och det finnes dessutom andra omständigheter, som jag icke nu vill vidröra men som skulle kunna förklara, att det moraliska tillståndet i allmänhet hos den värfvade soldaten icke kan vara så godt som önskligt är, och härför bär må hända staten i främsta rummet skulden genom den ringa omvårdnad, som hittills egnats åt den värfvade soldatens trefnad och välbelinnande. Den som vill göra ett besök inom kasernerna i Stockholm skall, med fullt erkännande af hvad befälet åtgjort, likväl med sorg se, huru den värfvade soldaten har det.

Jag tror sålunda att man icke behöfver befara några särdeles stora svårigheter att på det sätt Kongl. Maj:t föreslagit organisera en god och ändamålsenlig stam. För min del vill jag mycket gerna tillstå, att jag har varit en mycket varm vän af indelningsverket och att jag ända till på sista tiden lefvat i den tron och förhoppningen, att man på den gamla nationella grunden skulle kunna uppföra något nytt. Men hvad som tilldragit sig under senare tider likasom hvad jag kunnat inhemta i saken har öfvertygat mig om, att detta för närvarande är omöjligt. Och ingenting, mine herrar, har gifvit sådan styrka åt denna tro som just den diskussion, som här i denna Kammare nu har egt rum. Man talar om att grunda en stam på indelningsverket. Man talar om, att till förmån för indelningsverket en stark reaktion i landet inträdt, och att allmänna opinionen vill hafva indelningsverket kvar. Javäl, jag har med mycken uppmärksamhet följt denna allmänna opinions yttranden i afseende på indelningsverket. Och hvad bjuder den på? Den bjuder på ett indelningsverk, der jag trotsar någon att känna igen annat än namnet. Den bjuder på en soldat, som kronan skall rekrytera och ensam underhålla och hvilken icke har det minsta samband med rotehållaren annat än torpet, och till och med detta vill man att kronan skall antingen köpa eller

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

hyra. Och sålunda skall den indelta soldaten, nästan en främling för jordegaren och på orten, vara af kronan inqvarterad på torpet. Jag hemställer, huruvida man i denna bild af indelningsverket kan igenkänna något af det vackra och tilltalande, som karakteriserar vårt gamla, hederliga och praktiga indelningsverk. Vidare har man bjudit på ett annat indelningsverk. Och i afseende derpå är jag ledsen att nödgas göra några anmärkningar mot ett förslag, framställt af en man, på hvilken jag sätter det största värde och hvars upprigtighet och ärlighet i försvaret af indelningsverket ingen kan betvifla. Jag vill icke granska hans förslag ur militärisk synpunkt. Det förstår jag icke. Men både i ekonomiskt och socialt hänseende tror jag, att det icke vore lyckligt, om det förslaget vunne gehör. I ekonomiskt hänseende är detta förslag mycket dyrt. Det uppställer en stam i fredstid af icke mindre än 12,500 man mer än Kongl. Maj:t föreslagit; och det måtte väl icke vara en ekonomiskt klok hushållning att i fredstid uppställa en för stor stam och dessutom en stam, som, då det behöfves, icke har tillfälle att såsom sådana svälla ut med samma kraft som den af Kongl. Maj:t föreslagna mindre stammen. I socialt hänseende bjuder detta indelningsverk derpå, att den indelta soldaten ovilkorligen skall afskedas vid 40 års ålder. En annan ärad vän på östgötabänken har nedsatt denna ålder till 32 år. Hvilkendera åldern man än väljer, anser jag detta vara förkastligt. Ty i och med bestämmelsen, att vid en viss ålder soldaten ovilkorligen skall lemna sitt torp, är i sjelfva verket indelningsverkets karakter bruten. Tror man, att det utan mycket stora olägenheter låter sig göra att först locka in en ung karl på den militära banan, låta honom sitta vid sitt torp under loppet af 15 å 20 år, och sedermera säga till honom: "adjö med dig, nu vill jag icke se dig längre"! Jag är af samma öfvertygelse, som Herr Krigsministern uttalade, att nemligen ingen af eder, mine herrar, skulle vilja köra bort en torpare, som tjenat troget i tjugu år. Och hvad bjuder Herr Abelins förslag den afskedade soldaten? Jo, på en liten pension; men mannens förmåga att ärligt försörja sig och sin familj är emellertid hufvudsakligen bruten, och hvart han sedermera skall taga vägen, vet man icke. Nej! skall man bibehålla indelningsverket, så tror jag att det icke finnes annan möjlighet än att låta det vara sådant det är, men detta låter sig ju icke göra.

Jag vill icke yttra mig vidare om den tredje sortens indelningsverk, som man här talat om, nemligen att rust- och rotehållarne blott skulle ombesörja för kronans räkning rustningen och roteringen. Det skulle icke heller, enligt min tro, låta sig väl göra. Dessa många från motståndarnes sida framställda och sins emellan olika förslag att på indelningsverkets grund ordna vårt försvarsväsende bevisa enligt min uppfattning bättre än något annat den stora svårigheten för att icke säga omöjligheten att lösa frågan på det sättet.

Men här har under denna diskussion uppkommit en annan fråga, som, jag bekänner det, förundrat mig mer än något annat. Här hafva under dessa dagar många röster höjt sig för att Sveriges

försvar skulle hufvudsakligen grundas på sjöförsvaret. Det förvånar mig, att under de 16 eller 17 år, som denna fråga pågått, icke någon sådan tanke förut blifvit uttryckt, så att de många försvarskomitéerna hade kunnat få taga den i öfvervägande och möjligen på densamma utarbета ett förslag. Ingen kan — det försäkrar jag herrarne — hysa större sympatier för sjöförsvarets utveckling än jag. Men icke desto mindre vågar jag påstå, att det vore ett äfventyrligt experiment, i fall Sverige skulle sätta hela sitt väl eller ve på denna flotta. Och besynnerligt är det, att just nu denna fråga kommit upp, då sjöförsvarskomitén, som icke förbisett detta, i sitt betänkande sjelf erkänner, att hufvudförsvaret måste ovilkorligen grundas på ett landtförsvar och att flottan endast skall vara den, som tager emot den första stöten. Jag ber att få uppläsa dessa komiténs egna ord. De lyda sålunda: "Att helt och hållet hindra hvarje fiendtlig landstigning lär knappast någon flotta mäktat, vore hon än så stark. Tydligt är för den skull, att förnämsta andelen af vårt lands försvar måste tillhöra hären, och att tyngdpunkten af försvarsväsendet i sin helhet bör falla inom området för vår krigsmakt till lands; men utanför detta område, dit härens vapen icke nå, der är det flottans uppgift att uppträda. Henne tillkommer äran att upptaga första stöten af anfallet". Jag tror, att det är en fullkomligt riktig tanke, som sålunda blifvit uttryckt i detta betänkande, att nemligen det är nödvändigt att hafva en flotta för att försvåra ett fiendtligt angrepp på våra kuster, och att därför vårt sjöförsvaret bör i högst väsentlig mån förstärkas; men deremot är jag öfvertygad om, att vi icke böra sätta allt på ett kort, icke äfventyra, att, om vi lida afbräck till sjös, hela landet ligger öppet för fienden. Jag tror att denna tanke på sjöförsvaret såsom vårt hufvudsakliga försvar, så vacker, så hänförande, så naturlig den med våra omflutna kuster än må synas, likväl är en farlig tanke, en tanke, som bör med mycken varsamhet behandlas.

En talare på östgötabänken, som icke var ovilligt stämd mot Kongl. Maj:ts förslag, hade förnämligast att anmärka mot stammen — jag ber om ursäkt att jag återkommer dit — att om man också vid ett krigstillfälle lyckades få i hop de två första klasserna, eller de 10,000 man, som funnos i skolorna, så begrep han icke, hvar man sedermera skulle finna de återstående 15,000 man. Han trodde att de skulle vara för "förnäma" att tjena och sålunda icke vilja hafva några fasta platser etc. Jag kan först och främst omöjligen föreställa mig annat än att dessa två-åriga soldater skola ofantligt lätt få goda platser. Hvar och en blir visst belåten att få en sådan person i sin tjänst. Visserligen skulle soldaten sedermera vara borta trettio dagar om året; men jag tror, att denna uppoffring gör en husbonde gerna för att få en god, ordentlig och redbar tjenare. Afven i detta hänseende kan jag sålunda icke finna att några stora svårigheter möta. Men huru skall man få reda på dem vid en mobilisering, frågade den sistnämnde talaren. Deras fosterlandskärlek, menade han, är icke så stark, att den manar dem att frivilligt infinna sig vid fanorna. I

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

samma andedrag yttrade dock denne talare, att, om det vore fråga om en härorganisation, byggd på allmän värnpligt, han skulle vara med om att antaga densamma. Jag frågar då, om icke fosterlandskänslan och fosterlandskärleken förmå att drifva de unga männen till fanorna, hvar skall man då få reda på en armé af värnpligtige, som äro spridda öfver hela landet och till vida större antal än dessa andra.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid. Jag vill endast till sist uttala den öfvertygelsen, att sedan man nu i 15 eller 16 års tid arbetat på förstärkandet af vårt försvarsväsen och sedan förslag i sådant syfte byggda på allmän värnpligt, byggda på indelningsverket blifvit framlagda men förkastade, så tror jag icke att det är möjligt att lösa denna fråga annat än genom ett sådant medelförslag, som det Kongl. Maj:t nu framlagt. Och sorgligt skulle det vara, om nu, då efter så många års arbete tillfälle gifves att antaga ett så väl utarbetadt förslag, som det föreliggande, detsamma ändock skulle afslås. Och sorgligt, säger jag, mycket sorgligt vore det enligt min tanke, om Första Kammaren skulle göra det. Vi hade då gått i en kretsgång och finge börja på nytt. Men hvarmed vi då skulle börja, det trotsar jag någon i Kammaren att kunna säga. Jag är fast öfvertygad om, att detta förslag är det bästa möjliga, som under nuvarande förhållanden i afseende på härorganisationen kan vinnas. Och det är med fullaste öfvertygelse derom, som jag kommer att gifva min röst för detsamma.

Jag ber att, innan jag slutar, få nämna, att jag under detta anförande afsigtligen icke yttrat ett enda ord om skatteförslaget. Jag har nemligen ansett, att dessa båda frågor kunna och böra behandlas hvar och en för sig, så att härordningsförslaget kan bedömas efter sitt värde och skatteförslaget likaså. Jag förbehåller mig sålunda öppen rätt att när vi komma till skatteförslaget få afgöra, huru långt jag der vill gå; och jag vill icke genom att tillstyrka härordningsförslaget till alla delar dermed anses bunden att tillstyrka skatteförslaget. Jag yrkar emellertid nu bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Evers: Det kan icke falla mig in att, efter det diskussionen om denna nu föredragna paragraf pågått i denna Kammarer under fyra dagar, vilja upptaga Kammarens tid med något längre anförande, så mycket mer som hvad jag skulle kunna säga redan blifvit af föregående talare vida bättre framhållet; men i en så vigtig fråga som den, hvilken nu föreligger, anser jag min skyldighet vara att uttala mina åsikter, då jag haft den äran deltaga i landtförsvarskomiténs arbeten, hvars förslag till härordning i hufvudsakliga delar blifvit så väl af Kongl. Maj:t som det Särskilda Utskottet gilladt.

Öfvertygad att den föreslagna arméorganisationen är, om icke det bästa, som vi kunna erhålla, dock för våra förhållanden icke allenast nöjaktig utan vida öfverlägsen det försvar vi nu hafva, har jag inom komitén biträdt densamma, då jag ansett och fort-

farande anser pligten bjuda att icke längre uppskjuta denna för vårt land så viktiga angelägenhet, nemligen ordnandet af vårt försvar, hvilket enligt mitt förmenande antagligen under en längre tid blir förhållandet, derest det nu framlagda förslaget icke kommer att af Riksdagen godkännas. Under de två år, som landtförsvarskomiténs arbeten pågått, har jag jemte ledamöterna från denna Kammare varit med om sådana modifikationer uti denna härordning, som jag ansett vara betingade af landets förmåga att kunna bära de ökade kostnaderna derför, utan att dennas militära värde derigenom skulle försämras; men jag har icke kunnat biträda de ytterligare anspråk på nedsättningar, som af ledamöterna från Andra Kammaren inom komitén blifvit påyrkade, och jag anhåller redan nu att för Kammaren få tillkännagifva, att, i fall några jemkningar eller modifikationer skulle ifrågakomma i den rigtning, som reservanterna från Andra Kammaren uti det Särskilda Utskottet antydt, jag med min röst icke kommer att biträda något sådant.

Mot det föreliggande förslaget grunder har jag ingen anmärkning att göra. Det finnes likväl några sådana i dess detaljer, till hvilka jag anhåller att få återkomma, då de paragrafer, hvarom dessa anmärkningar handla, komma att föredragas. Sak samma, då Särskilda Utskottets betänkande angående afskrifning af grundskatterna samt rustnings- och roteringsbesvären kommer under behandling. Jag har nemligen vid landtförsvarskomiténs betänkande fogat ett par reservationer, deri jag uttalat min särskilda mening vid den 42 § äfvensom vid lagen om upprätthållande af härens stamtrupp, af hvilken senare reservation framgår, att jag icke kan godkänna en afskrifning af rustnings- och roteringsbesväret, med mindre än att en aflösning af dessa samtidigt kommer till stånd, hvilket jag äfven anser bör ega rum med grundskatterna.

Efter den sakrika öfverläggning, som här inom denna Kammare pågått, föreställer jag mig att hvar och en redan fattat sitt beslut, och då jag icke vågar tro, att hvad jag skulle kunna anföra rubbar någons öfvertygelse, inskränker jag mig till att yrka bifall till den nu föredragna paragrafen.

Herr Schönbeck: Det yttrades förra Torsdagen af en högtärad talare, som eger denna Kammares öra, att äfven för den, som icke är fackman, kännes ett behof att gifva till känna, huru han i den föreliggande frågan tänker. Detta behof har äfven jag känt; och jag kommer således att yttra några få ord.

Jag vill redan här tillkännagifva, att jag tänker med den redan förut nämnde talaren olika i det hänseendet, att min röst kommer att afgifvas för den paragraf, som nu är föredragen. Jag finner det lätt förklarligt, att jag med honom i denna fråga kan tänka olika. Han har sett den uppifrån, från snillets och lärdomens höjder. Jag har sett den horisontelt nere i dalarne bland den folkklass, som alltid har burit och alltid kommer att bära den största tyngden, hurudan än den nya arméorganisationen kommer att blifva.

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
oråningen.
(Forts.)

Mine herrar! Jag tviflar på, att här i denna Kammare med undantag af herrar militärer finnes någon enda, som kan värdera och akta den indelta soldaten så högt som jag. Och det lärer också finnas få, hvilka som jag hafva sett hvad denna armé kunnat utföra på fältet och huru de, som tillhöra densamma, förhålla sig i sina hemorter. I min ungdom såg jag den indelta armén föras, till ett antal af 18,000 man, af konung Carl XIV Johan på Ljungby exercished. Denna var belägen en fjerdedels mil från min dåvarande bostad. Och herrarne kunna väl förstå, huru jag begagnade tillfället att få se alla de evolutioner, som der utfördes. Jag förstod väl icke att rätt döma derom; men de gjorde intryck på mig för hela min lifstid. Af stora statsmän och krigare har jag hört denna armé och dess organisation prisas. Jag trodde icke, att det för landet kunde blifva någon bättre här än denna. Men deremot har jag af det myckna jag läst och hört i denna fråga kommit till den öfvertygelsen, att den indelta armén nu icke kan försvara vårt land. Nu säger man, att den kan utvidgas och utvecklas. Ja, om jag kunde göra mig en föreställning om att en sådan utvidgning och utveckling af vår indelta armé verkligen kunde komma till stånd, då skulle jag icke afgifva min röst för det nu framlagda förslaget. Nu gör jag emellertid det; ty jag vill icke, att den indelta armén skall *vissna* bort, utan önskar att den måtte komma att öfvergå i en bättre, föryngrad organisation. Och jag får således anhålla om att få förena mig med dem, som yrkat bifall till den föreliggande paragrafen.

Grefve Hamilton: Många olika meningar hafva under dessa dagar yttrats i denna viktiga fråga. I en sak hafva dock alla varit ense, nemligen att det försvar, som vi nu hafva, är otillräckligt och behöfver stärkas. Egendomligt förefaller det dock, att, då detta samma tal har egt rum under så många år som det gjort, så har ständigt, hvarje gång som ett förslag framlagts till representationens afgörande, än ett än ett annat nytt uppslag i stället angifvits till frågans lösning, hvilket man då förklarar sig vilja antaga hellre än det som föreslagits. Så är förhållandet äfven nu. Man har nu yttrat bland annat, att vi skulle företrädesvis använda flottan till vårt försvar. Jag har dock ännu icke hört någon påstå, att *hela* vårt försvar kan grundas på flottan, utan man tyckes äfven från den sidan medgifva, att vi måste hafva en armé. Och då så är förhållandet, anser jag det vara nödvändigt, att man äfven tillser att den armé, som jemte flottan måste finnas, är af så god beskaffenhet som möjligt. Den indelta armén har möjligen stora förtjenster; men den har också helt visst det fel, som vidlåder alla värfvade arméer, det nemligen att i krigstid icke kunna uppställa en så stor krigsstyrka, som man har under freden underhållit och öfvat. Detta har på ett slående sätt blifvit visadt af en talare på uplandsbänken; och jag är honom tacksam för de siffror, han anförde från Englands och Hollands mobiliseringar. Men — säger man — denna stam, som vi skola få, har så många olägenheter särskildt i moraliskt hänseende. Jag har

försökt att utfundera, hvad orsaken kunde vara till sedeförderfvet, och har icke kunnat komma till annat resultat, än att möjligen genom att sammandraga trupper under en längre öfningstid, skola dessa moraliska olägenheter uppstå. Men då hemställer jag till herrarne, huruvida man kan tänka sig något enda system för vårt försvar, der icke trupper behöfva sammandragas under en längre tid för att få tillräcklig öfning, och der följaktligen icke samma svårigheter skulle uppstå.

Här har äfven blifvit sagdt, fast jag icke vet, om det är allvarligt menadt, af en talare, på östgötabänken, att vi skulle bäst ordna vårt försvar genom att behålla och ordna det nuvarande indelningsverket och efterskänka grundskatterna. Han var öfvertygad om, att rust- och rotehällarne gerna ville för fäderneslandets väl åtaga sig detta besvär, om de härför finge ersättning. Att rust- och rotehällare skola medgifva detta, deri instämmer jag fullkomligt med honom. Jag har äfven hört den frågan väckas: hvaraf skola dessa soldater lefva? Huru skola de kunna uppehålla sig under den tid, de icke äro i öfning? Det är mycket svårt att veta, men jag antager, att de skulle lefva af sitt arbete. Jag förmodar, att dessa soldater komma att uppehålla sig och lefva på samma sätt som de många tusen soldater, hvilka för närvarande i vårt land skaffa sig arbete mellan mötestiderna. Vi hafva en massa soldater, som icke hafva torp, och de stå sig ganska bra. Hvari den nu föreslagna stammen säkerligen kommer att öfverträffa den nuvarande indelta, det är i större kunskaper, och jag tror, att, likasom man sagt, att genom den indelta armén utbreddes ett nät af ordning i landet, genom den nu föreslagna stammen skulle utbredas ett nät af både ordning och kunskaper öfver landet. En talare på elfsborgsbänken har ganska eftertryckligt hänvisat till volontärinrättningen och de skolor, som finnas, samt visat, att många flera volontärer, än som kunna antagas, söka att med den aflöning, som är, vinna inträde. Jag vill endast tillägga, att åtminstone vid ett regemente har förekommit, att många volontärer under detta år varit vid volontärskolan å Karlsborg utan aflöning, de hafva helt och hållit varit extra vid skolan och underkastat sig skolans besvär. Då de skolor, som uppstå genom den föreslagna arméorganisationen, komma att likna volontärskolorna, så föreställer jag mig, att de kunna vara lika begärliga som dessa. Så många skäl hafva för mig blifvit anförda för det Kongl. förslaget och bättre framförda än jag kan göra; jag skall derföre icke längre uppehålla Kammarens tid, utan endast yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Nordenfelt: Oaktadt de kraftiga försäkringar, som blifvit afgifna om förträffligheten af denna nya stamtrupp, har jag icke kunnat blifva öfvertygad om att den kan varda tillfredsställande. Jag har någon kännedom om kroppsarbetarnes tänkesätt, och jag vet alltför väl, att de, som hafva utsigt att på annat sätt genom eget arbete förvärfva sig bergning och försäkra sin framtid, icke komma att taga värfning, allra helst om de skola under-

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

kasta sig att inkallas i första uppbudet under så många år som här är i fråga. Det blir fördenskull, enligt min förmening, icke de ordentliga, de pålitliga eller de intelligenta, som företrädesvis taga värffning. I vissa provinser, såsom Södermanland, Vestmanland och i allmänhet norr om Dalelfven, är jag öfvertygad om att man icke utan vida större lega, än hvad Utskottet har föreslagit, skall kunna få dessa soldater, och det står alldeles klart för mig, att denna lega skall komma att stiga ytterligare, derigenom att de, som möjligen gerna taga värffning, väl veta, att ju längre de dröja dermed, desto högre lega få de. Komma dertill sådana år, under hvilka det är ondt om arbetare, får man motse en ytterligare stegring af legan. Man säger att man redan *nu* kan lega folk för billigt pris. Ja, men skilnaden är den, att enligt förslaget blefve det ett mycket större antal som skulle anskaffas på en gång, och då ingen lärer vilja taga lägre lega, än han hört att andra inom samma ort erhållit, så skulle det endast under verkliga nödår, varda möjligt att åter väsentligen sänka legan. Nu säger man, att dessa underbefälsskolor komma att locka folk att taga värffning såsom stamsoldater, men för mig är det icke afgjort, att så kommer att ske. Sjelfva undervisningen, sådan den eger rum i våra nuvarande korporalskolor, tror jag icke är så särdeles tjenlig att bereda soldaten utkomst för framtiden. Jag kan icke inse att kunskap i reglementen och kartritning, angående vapnens beskaffenhet m. m. dylikt dertill bidrager. Efter hvad landtförsvarskomiténs tabeller innehålla, är det endast hvar sextonde soldat, som kan blifva korpral. Denna lågt aflönade underbefälstjänst är icke heller särdeles lockande. Sedan man sålunda plockat undan de dugligaste och pålitligaste och gjort dem till korpraler, så blifva naturligtvis de sämsta qvar såsom soldater. Af detta allt nödgas jag draga den slutsatsen, att man nästan uteslutande måste antaga 18- till 20-åringar för att erhålla den årskontingent, som erfordras, och att nästan hälften af de 25,000 man — för så vidt de kunna anskaffas — kommer att bestå af 18—22-åringar, och den andra hälften af rekapitulanter af 20 till 26 års ålder, samt att stammen i det hela varder af samma beskaffenhet som den nuvarande värffvade stammen. Det har blifvit försäkradt, att det skulle blifva en helt annan anda inom truppen och att soldaterna skulle blifva mycket bättre än nu. Men det har icke någonstädes blifvit ådagalagdt, erfarenheten har icke visat det. Man har såsom exempel åberopat Wendes artilleriregemente och Vermlands fältjägarecorps; men desse rekryteras under alldeles särskilda förhållanden, likasom de indelta regementen, hvilka icke hafva torp, hvarför dessa regementen icke för mig utgöra någon säkerhet för att samma resultat kan vinnas i andra mindre tätt befolkade orter, såsom i Norrland, hvarest hvarje somrardagsverke står i högt pris. För öfrigt tror jag, att kostnaderna i allmänhet för detta nya härordningsförslag äro för lågt beräknade, synnerligen med afseende på den långa tid, under hvilken det skulle ordnas, d. v. s. 15 år. Om jag t. ex. skulle göra upp ett kostnadsförslag för ett arbete, som skulle pågå under 15 år, så vet jag knappast, huru

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

stor procent jag skulle lägga till för att försäkra mig om, att kostnadsförslaget skulle räcka till. Om penningvärdet faller — säger man — så ökas ju ock statsinkomsterna och landets förmåga att bära större utgifter. Ja väl, men öfriga statsutgifter växa ock så, att det icke är alldeles säkert, att de tillgångar, vi framdeles kunna använda, skola räcka till för ett så dyrbart system för vårt försvar. Mot komiténs beräkning, att det skall finnas 44,000 man stamtrupp, nödgas jag göra den erinran, att i dessa 44,000 man ingår äfven en rekrytklass på 5,500 man, som aldrig haft någon öfning på fältet. Huru dessa kunna räknas till stamtruppsoldater, det förstår jag icke. Vidare komma inom den andra åldersklassen sannolikt många allt för unga och oerfarna, för att kunna påräknas som stamsoldater. Ytterligare har man dessa sista fem åldersklasser, hvilka icke vidare öfvas och hvilka komitén beräknat till 17,125 man, men, så vidt jag kan döma, kommer afgångsprocenten att blifva betydligt större än komitén har antagit, helt enkelt därför att af dessa personer komme en stor del att emigrera, och en annan del att rymma, somliga blifva brottslingar och många af dem byta om namn. Polisen på landet är verkligen så otillräcklig, att det är omöjligt att taga reda på folk af denna klass. Jag har många gånger erfarit, att kända brottslingar icke kunnat anträffas. Den mängd kungörelser om efterlysta personer och beväringssynglingar, som försvunnit och icke kunnat anträffas, bevisar nogsamman detta. Då en del personer återvända från allmänna arbeten, lemna de gerna bort sina prestbetyg mot en liten handtryckning. Genom ett sådant prestbetyg kan nytt namn och annat födelseår styrkas och då ingen har tillfälle att bevisa att förfalskning skett, går den som använder annans prestbetyg fri från åtal. Jag är således öfvertygad om, att dessa 44,000 man komma att reduceras betydligt, sannolikt till ej mer än 30,000 man verkligen befintlige. För öfrigt synes mig en stor del af dessa stamsoldater vara alldeles för unga. Jag vill icke säga, att medelåldern är för låg, men dessa 18-, 19- och 20-åringar äro, enligt min åsigt, alldeles för unga att duga till stamsoldater. De kunna knappt taga vara på sig sjelfva och skydda sig för skoskaf, sjukdomar eller tillfällig förskräckelse och än mindre leda och stödja andra ynglingar. De kunna icke hafva den erfarenhet, stadga, disciplin och kamratanda, som en stam bör hafva. En stor del af dem kommer sannolikt att kort efter krigets utbrott fylla sjukhusen. Men denna stamtrupp blir äfven mindre lämplig, än den indelta soldaten derigenom, att den icke, såsom den senare, är väl känd och åtnjuter förtroende af de värnpliktige. Jag tror också, då man måste taga hvad för folk man kan få, och man icke är i tillfälle att välja, att denna stamtrupps inverkan i moraliskt hänseende på den öfriga beväringen icke skall blifva så särdeles helsosam under de långvariga öfningarne. Det är temligen gifvet, att, om den moraliska halten hos en stamtrupp icke är god, så kommer det att inverka på de öfriga, och det är omöjligt för befälet att hålla reda på dem. Jag har legat i läger så länge, att jag med visshet vet, huru omöjligt det är att hindra ynglin-

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

garne från hvarjehanda ofog. Men — säger man — det är icke så farligt, åtskilliga soldater komma att mellan mötestiderna öfverlemnas till "civila befattningar", som det så vackert heter. Men jag tror, att dessa 4,000 å 5,000 soldater, hvilka årligen afskedas komma att förorsaka ganska stora svårigheter. De flesta af dessa hafva en hög föreställning om, att de böra kunna lefva såsom herremän, på sitt snille och sina kunskaper, men det lär icke lyckas för många af dem, ty det fins en så stor mängd personer med samma kunskaper, att det är öfverflöd på denna klass. Det fins visserligen några tjänster, som stå dem till buds, men när dessa tjänster icke räcka till för mängden af sökande, tänka de på andra sätt att förtjena sitt uppehälle utan kroppsarbete, för hvilket de ej hafva lust, och komma till stor del att emigrera eller råka möjligen i beröring med strafflagen på ett eller annat sätt. Jag har haft sådana herrar i arbete, och jag vet huru svårt det är att ställa dem tillfreds. Det är med knapp nöd de vilja nedlåta sig till att göra tjänst som stationskarlar, men att gräfva i schakten eller blifva banvaktare, det är under deras värdighet. Detta gäller icke blott sådana, som komma från korpralskolorna, utan äfven dem, som i andra skolor åtnjutit undervisning, som, huru nyttig den än är för den, som kan tillgodogöra sig densamma, likväl stundom medför den olägenheten, att de hålla sig för goda att förrätta hvilket kroppsarbete som helst.

Att nu på en gång antaga ett förslag, som, i mina ögon åtminstone, har så stora vådor med sig, det kan jag icke vara med om. Då synes det mig vara vida bättre att bygga på den grund vi hafva, att förbättra det bestående, att öka öfningstiden för rekryterna, minska tjänstetiden och genom att utbilda volontärsinstitutionen åstadkomma tillräckligt och dugligt underbefäl samt medgifva lindringar i indelningsverket. Här har blifvit sagdt: "hvarför kan man icke få lika bra folk som den indelta soldaten, om staten öfvertager värfningen, då de tagas från samma klass?" Jo, därför att den indelta soldaten kan af roten erhålla vissa fördelar, som icke kosta särdeles mycket, men hvilka soldaten högt värderar, såsom torpet med eget hem och det lilla jordbruket samt rätt att odla och bygga på rotens jord ett nytt hem för sin ålders dagar. Kan det verkligen vara nödvändigt att för fotfolket hafva en värfvad stam? Jag kan icke inse det, oaktadt jag medgifver att det för specialvapnen kan vara nyttigt. Jag anser likväl att man borde göra ett allvarligt försök med ett regemente efter den föreslagna organisationen för att se huru det i verkligheten skulle se ut i en ort, hvarest det är knappt om folk, t. ex. i Sundsvall eller någon annan af Norrlands kuststäder.

Ginge vi i stället de partiella reformernas väg, så tror jag, att vi skulle komma fram fortare och framför allt säkrare än genom att, såsom nu är föreslaget, besluta om allt sammans på en gång och dessutom föra ihop en så stor mängd viktiga frågor. Det synes mig omöjligt att på en gång få dessa frågor så fullständigt utredda eller i särskilda detaljer ordnade på det sätt, som Riksdagens flertal skulle önska. Härigenom blir ingenting annat att

göra än att antingen bifalla allt eller afslå allt. Detta tror jag icke kan vara rätt. Jag medgifver villigt, att komitéerna arbetat med mycken skicklighet, och att Kongl. Maj:t har egnat denna fråga den allvarligaste uppmärksamhet samt derpå framlagt de vackraste bevis, men det är för mig alldeles omöjligt att i denna stora samling af de vigtigaste ärenden tydligt och klart se hvar sak för sig med alla dess följder. Jag kan därför icke förmå mig till att bifalla dessa förslag. Då jag tillika betänker, att härordningen icke blefve effektiv förr än om 15 år, håller jag före, att under denna tid minst lika mycket skulle kunna göras på de partiella reformernas väg. Jag anser, att antagande af dessa förslag vore att kasta oss med ett språng in i det alldeles okända; och att det vore vida bättre att framgå på erfarenhetens säkra grund. Då dertill landets försvar kräfver penningar — mycket penningar — då kriget kommer, så är det, för mina ögon åtminstone, mycket oklokt att efterskänka något af statskassans inkomster, förr än man ser att statskassan i stället har andra lika stora säkra inkomster eller ock, om köp nödvändigt måste ske, förr än ett verklig betryggande försvar erhålles för den fordrade köpesumman.

Dessutom kan den dag varda kommande, då socialistiska strömningar visa sig äfven i vårt land. Ännu veta vi litet derom, men sådana svallvågor sträcka sig vida omkring, och om sådana sträfvanden varda farliga, fruktar jag, att dessa soldater, som icke ega något, som icke hafva något att förlora men väl att vinna på en förändring, skola komma att visa sig föga pålitliga, då det gäller att försvara den bestående ordningen.

Jag yrkar afslag.

Grefve Strömfelt: Oaktadt Andra Kammaren, efter Hans Excellens Herr Statsministerns anförande i denna Kammare första dagen, nu skjuter grundskott på grundskott i det Kongl. förslaget, är jag af samma mening som en talare här midt öfver, nemligen att denna Kammare bör egna förslaget 40 § en uttömmande pröfning, så mycket mera som i Medkammaren den värfvade stammen blifvit godkänd. Jag är Kongl. Maj:ts regering tacksam för det förslag, som nu har blifvit framlagdt, ty det visar, hvad skrivelser och den så kallade kompromissen kunnat åstadkomma. Jag är regeringen äfven tacksam för detta väl genomtänkta förslag, emedan det i många hänseenden eger stora förtjenster. Af den diskussion, som här blifvit förd, skulle man emellanåt känna sig frestad tro, att den fråga, hvarom man egentligen strider, vore att antingen antaga en efter omständigheternas kraf lämpad, på nya grunder byggd härordning eller att stanna vid den organisation, som finnes, *sådan den är*. Det senare kan naturligtvis icke vara meningen. Få om ens någon torde vilja stanna på den punkt af relativ försvarslöshet, på hvilken vi för närvarande stå. Jag har närmast föranledts till denna reflektion genom ett anförande af en representant från Kronobergs län, som första dagen, om herrarne påminna sig, uppdrog en parallel mellan hvad den närvarande or-

Förslag till lag om härordningen.
(Forts.)

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

ganisationens krigsstyrka lemnade, och hvad det Kongl. förslaget antages kunna lemna om 15 år, och han tillade, att hvad som finnes eller icke finnes vid mobilisering, utgör kriterium på bådads duglighet. Mig förefaller det, som om han utgick från en alldeles felaktig utgångspunkt. Han uppdrog en jämförelse mellan, å ena sidan, ett i framtiden utveckladt förslag, som för närvarande ligger på Kammarens bord till pröfning, och, å andra sidan, den nuvarande organisationen *outvecklad*. För att en jämförelse skall kunna ega rum, bör utgångspunkten vara densamma för båda och de ställas på samma punkt af utveckling. Han torde nemligen icke hafva menat, att om det Kongl. förslaget *nu* antages, och landet får krig om några år, hela den krigsstyrka, som han för Kammarren upprullade, verkligen skulle finnas att tillgå. Han borde, enligt mitt förmenande, hafva gjort en jämförelse mellan den nuvarande organisationen, sådan den, med upptagande af alla de stora förtjenster, som onekligen finnas i det Kongl. förslaget, kan blifva, och detta förslag. Hvad som *då* finnes eller icke finnes vid mobilisering, det torde utgöra det rätta kriterium på hvarderas duglighet. En talare på stockholmsbänken yttrade första dagen den farhågan, att, om det Kongl. förslaget nu fölle, så skulle lösningen af denna mycket viktiga fråga derigenom vara uppskjuten till en långt aflägsen tid, för honom knappast skönjbar. Flera talare efter honom hafva yttrat samma misströstan. För min del kan jag icke dela densamma. Jag tror, att dessa herrar hafva förbisett en viktig sak, nemligen den, att representationen ombyter representanter, och att i och med detsamma också deri inkomma förändrade åsikter. Jag tror, att dessa ledamöter måste erkänna, att redan nu finnas inom representationen vidt skilda åsikter i dessa frågor mot dem, som funnos der 1873 och det så ofta återopade år 1878. Detta är för mig en viss borgen att, om det Kongl. förslaget nu skulle falla, en lösning af dessa frågor icke därför nödvändigt behöfver vara lemnad åt en alltför aflägsen framtid. Samme högt ärade talare stälde ett upprop till denna Kammare. Han bad Kammarren besinna stundens allvar och målets höghet och därför bifalla det Kongl. förslaget. Jag ber honom vara fullt förvissad, att jag känner djupt bådadera. Jag känner, att vi stå inför ett ödesdigert ögonblick i nationens lif, då det gäller att med upplösning af en sekelgammal, i otaliga strider pröfvad härorganisation antaga en i hufvudsak ny, på opröfvad grund byggd och, efter hvad man säger, af tidens kraf betingad härordning. Jag känner, att på representationens omdöme och dess mer eller mindre klara inblick i den dunkla framtiden hänger det älskade, dyra fosterlands öde, hvars forntid vittnar om indelt soldats fosterlands-kärlek, medborgaranda, ståndaktighet, försakelse och pligttrohet, men hvars framtid det blifvit oss förelagdt att öfverlemnna åt en ny organisation, som hos oss icke förut blifvit pröfvad, men i länder, der den blifvit pröfvad, antingen befunnits oduglig eller svika sin uppgift i behofvets stund, så vidt icke "lottning" utgjort garantilag, som hos oss saknar rot i folkmedvetandet och, hvad vida värre är, i folk känslan, hvarför den äfven motses med bäfvan af

en icke ringa del utaf nationen. Jag har aldrig deltagit i något skrifvelseförslag i dessa ämnen; jag står utom hvarje kompromiss och vill icke såra någon, men jag känner i denna allvarsamma stund ett behov och har rätt att säga min mening oförbehållsamt, en mening, som jag vet i tysthet delas af så mången svensk man.

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

Jag sade att förslaget med bäfvan motses af en icke ringa del af nationen. Att så är, mine herrar, låter sig lika litet bortresoneras, som det torde kunna missbilligas, ty, säga hvad man vill, detta förslag, med alla dess bihang af grundskatteafskrifning och reservationer från Andra Kammaren med mera, är födt till världen af en icke så ringa grad egennyttä; denna är aldeles uppenbar, då man för att lemna en viss klass medborgare skattefördelar handterat andra temligen godtyckligt och orättvist. För min del tror jag aldrig att dessa för landet så viktiga frågor kunna lösas, utan att kompromissen spränges. Jag står icke ensam om denna mening.

Jag skall icke trötta Kammaren med att ingå i någon detaljerad granskning af förslaget, men, så vidt jag kunnat finna och efter den diskussion, som här förts, besitter ännu indelningsverket förmåga att utveckla sig så, att detsamma kan tillfredsställa alla de fordringar, hvilka Särskilda Utskottet uppställt på en duglig härorganisation. Stammens fredsstyrka kan blifva större än i det Kongl. förslaget, krigsstyrkan likaså. Rekryterna kunna med indelningsverkets bibehållande genomgå samma skolor, som blifvit föreslagna i det Kongl. förslaget. Regimentenas fördelning, som nu icke är tillfyllestgörande, kan, efter en i generalstaben uppgjord karta, som är bifogad detta betänkande, ske tillfredsställande, utan att indelningsverket uppgifves. Den indelta soldatens tjänsteålder, mot hvilken man anmärkt så mycket, kan mycket väl nedsättas. Jag skall härvid be att få besvara ett yttrande af Statsrådet Ryding, som föreföll mig något besynnerligt, och i hvilket yttrande en talare för en stund sedan instämde. Han sade att, om man vill bibehålla indelningsverket, måste man ställa tjänsteåldern så lång som möjligt, ty annars blir det för dyrt, och påstod att rust- och rotehållarne måste med jord och stuga pensionera en karl, som tjent i 15 å 20 år. Jag hörde honom i Andra Kammaren säga, att ett annat förhållande vore hjertlost. Jag ber få upplysa att, mig veterligen, har ännu aldrig existerat, att en soldat, som tagit afsked vid 40 års ålder, erhållit någon pension af rust- eller rotehållaren, vare sig i form af jord eller bostad. Nej; han får ofta på egen bekostnad anskaffa ny karl i sitt ställe. Så tillgår det nu och jag vet icke, hvarför det skulle blifva annorlunda framdeles. En karl vid 40 års ålder är i sin fulla lefnadskraft. Har en sådan indelt soldat vid uttjent tid ett godt och hedrande betyg om uppförande, så skall just den omständigheten, att han varit van att bruka jord, göra honom till en mycket eftersökt brukare eller arrendator af vare sig större eller mindre lägenheter, och han skall blifva lika eftersökt i industriens tjänst, det kan jag försäkra af egen erfarenhet. Det skulle förvåna mig, i fall den indelte soldatens tjänstetid sattes till 35 eller 40 år, om

Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)

en sådan karl, annat än undantagsvis, skulle behöfva pensioneras vare sig af staten eller af den enskilde. En annan talare, Herr Carlson, frågade, hvarför indelningsverket är omöjligt att utveckla. Han svarade sjelf på denna fråga, att det var derför, att det vore en oegentlighet, att en soldat skulle vara jordbrukare och krigare på en gång. Men vi veta ju från hänsvunna tider, att den indelta soldaten under freden brukat sin lönetorfva och under kriget både stridt, blödt och vunnit segrar åt sitt fädernesland, lika väl som något annat lands arméer. Dylika inlägg förtjena icke annat afseende än att utgöra bevis på huru här framkastas orimliga satter under diskussionen för att dermed försvara ett system mot ett annat. Särskilda Utskottet har icke heller af dessa skäl utdömt indelningsverket. Grundskälet är ett helt annat och lyder så:

“Som emellertid hvarje utveckling af landets försvarsväsende, med eller utan bibehållande af en indelt stam, förutsätter *ett väsentligt ökadtt anlåtande af den allmänna värnpligten*, och det lika litet hädanefter som hittills lärer kunna med utsigt till framgång ifrågasättas, att en sådan utsträckning af värnpligten skall medgifvas utan afskrifning af rustnings- och roteringsbesvären, anser sig Utskottet, utan att nu ingå i den så mycket omtvistade frågan om en sådan utsträcknings förenlighet med knektekontrakten, kunna lemna å sido de förslag, som afse, att rust- och rotehållare skola på ett eller annat sätt bibehållas vid skyldigheten att anskaffa och underhålla soldater.“

Jag vill i afseende på det skälet säga, att den som vill och kan taga denna beskyllning åt sig, han göre så; men på samma gång vill jag förklara, att ännu finnes det i detta land ett stort antal jordegare, både högt berustade och roterade, hvilka skulle anse som en förnärmelse att mottaga en skänk af vissa medborgarklasser för att fullgöra sin pligt mot fäderneslandets förändrade, tidsenliga kraf. Med detta har jag tillkännagifvit min och deras ställning.

Sedan säger Utskottet, att indelningsverkets största förtjenst ligger i rekryteringen. Detta är, efter mitt förmenande, ett mycket stort misstag. Rekryteringen kan numera nästan lika gerna ske genom staten som af den enskilde. Indelningsverkets största förtjenst ligger deri, att stamsoldaten, kring hvilken de värnpligtige hafva att ordna sig, är en *mogen* man, som har kärlek till sitt yrke, hem och familj att försvara.

Går jag till 42 §, är den, efter mitt förmenande, lika våldsam som orimlig. Jag kallar det våldsamt föreskrifva, att vissa medborgare skola fullgöra dubbel värnpligt emot andra. Ett förslag, som måste byggas på en sådan orättvisa, är ett svagt förslag och bör bekämpas.

Huru man vill åstadkomma en hastig mobilisering af det Kongl. förslagens stam, kan jag icke riktigt fatta. Det står i 40 § 2:a mom. att till stamsoldat bör “företrädesvis antagas person, som är bosatt inom det regementes område, vid hvilket anställning sökes“. Antingen förutsätter detta, att en stamsoldat har rätt att bo i norra delen af Sverige och tjena vid ett regemente i södra delen

af landet i hvilket fall en bastig mobilisering blir tvifvelaktig, om ej omöjlig, eller också ligger i detta moments redaktion något vilseledande för så väl representanten som för befolkningen. Man har sagt mig på enskild väg att, då förslaget innehåller för flere fall, att "Konungen skall förordna", desse soldater skulle förordnas bo inom regementets stånd, *sedan* de blifvit antagne. Men då är redaktionen af paragrafen ovilkorligen vilseledande.

Hvad garantilagen beträffar, är den så orättvis i flere fall, att jag, såsom jordbrukare och kommunalman, aldrig skulle kunna lemna min röst för densamma.

Den är orättvis i dubbelt hänseende. Först därför att då staten, som är den mäktigare och rikare parten, icke längre kan fullgöra sina förbindelser att betala, då ålägger man kommunen, som är den svagare och fattigare parten, att fylla beloppet; och sedan därför, att då inom rekryteringsdistrikten socknarne äro delade i rekryteringsområden, som utgöra rekryteringen turvis efter lottning, det skall inträffa att under tider, då industrien söker arbetare och arbetslönerne äro så höga, att folk mindre gerna vill låta rekrytera sig, ett område, som då är i tur att rekrytera, får betala ofantligt höga tillskott, under det andra områden inom distriktet kort derefter, vid andra konjunkturer, alldeles undgå någon afgift. Dessutom är det min öfvertygelse, att denna garantilag aldrig kommer att uppfylla allt hvad af den fordras.

Slutligen får jag säga, att det Kongl. förslaget är bygd på så många *förutsättningar*, på så mycken *benägenhet* hos nationen att uppfylla allt hvad man i förslaget hoppas, så att jag tror resultatet kommer att en gång utfalla helt annorlunda än man väntat; och detta förefaller mig så mycket säkrare, som Utskottet uppgifver, att man vid artilleriregementena hitintills icke kunnat hålla 351 man reservartillerister fulltaliga, ehuru desse dock åtnjuta årlig lön för att kvarstå efter kapitulationstidens slut och inkallas till tjänstgöring endast under krigstid eller då Konungen förordnar.

Jag kommer att rösta emot förslaget, emedan jag anser, att de hufvudsakliga grunder, på hvilka det är bygd, icke äro för våra förhållanden lämpliga.

Herr Lundin: Med all vördnad för det Kongl. förslaget måste jag dock bekänna, att jag icke kan rösta för detsamma; och det på den grund, att jag icke har fullt förtroende till hvad en talare i afton här sagt, att man i stamsoldaterna efter deras tjänstgöringstid skulle finna så pålitligt folk. Det vore mycket sorgligt, om så ej vore; men jag vågar dock hysa en motsatt tanke. Sedan de kommit från garnisonen, äro de icke så lämpliga till kroppsarbete. Man har sagt, att de kunde blifva polismän; men jag vill beklaga, om tillståndet i landet blefve sådant, att polisstyrkan skulle behöfva ökas i sådan grad, att flertalet uttjenta gardister skulle blifva polismän.

Jag tror, att det icke är så stor fara, som från statsrådsbänken yttrats, i det förhållandet, som betecknats såsom mindre lämpligt, eller att knekten vore jordbrukare; jag vågar hysa en annan

*Förslag till
lag om här-
ordningen.
(Forts.)*

tanke, och det vet jag, att i den ort, jag representerar, skötas torpen fullt ut lika väl under karlens kommandering som eljest, ty rust- eller rotehållaren sköter då hans jord. Dervid är sålunda ingen fara. Jag har endast velat tillkännagifva i hvilken ställning jag står till det Kongl. förslaget; och då jag i egenskap af jordbrukare står temligen nära folkets djupare led och därför varit i tillfälle att inhemta deras tankar i frågan, tror jag mig kunna påstå, att för dem är det en förskräckelse hvad detta förslag bär i sitt sköte.

Det förtroende, som folket skänkt åt ett fåtal representanter, tror jag hvar och en söker infria genom att säga sin öfvertygelse i en fråga, som gäller hela nationen; och man får dervid icke blicka till ett mindre fåtal utan afse nationen i sitt stora hela.

En mycket djupsinnig man inom denna Kammare lade oss på hjertat, att vi hafva ett stort ansvar, om vi bifalla detta förslag. En vittor man inom Kammaren lade oss äfven på hjertat det ansvar vi hade, om vi afsloge förslaget. Det rätta och sanna tror jag dock är, att individen sjelf följer sin egen öfvertygelse; åtminstone har icke någon af de storslagna och djupsinniga tankar, som här framstälts, kunnat inverka på mig, utan jag står orubbligt fast vid min åsigt och får beklaga, om den icke är till allas belägenhet, men jag måste värdsamt hos Herr Grefven och Talmannen anhålla om afslag å den Kongl. propositionen.

Som ytterligare tjugufyra talare funnos anmälda till deltagande i den pågående öfverläggningen, uppskötts den fortsatta behandlingen af förevarande utlåtande till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
